

**Національна академія аграрних наук України
ДУ Інститут зернових культур**

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«РОЛЬ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ
АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ
В СУЧАСНИХ РИНКОВИХ УМОВАХ»**

ДНІПРО 2021

**ПОРІВНЯЛЬНА МОРФОЛОГІЯ КВІТОК ІНТРОДУКОВАНИХ ВИДІВ
ДЕКОРАТИВНИХ ЛІАН РОДИНИ FABACEAE**

Л.Л. Павленко, кандидат біологічних наук
Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола

Ключові слова: порівняльна морфологія, декоративні ліани, квітка, Fabaceae, суцвіття, генеративні рослини.

Описано морфологічну будову квітки декоративних витких рослин родини *Fabaceae*: *Lathyrus odoratus* L., *Lablab purpureus* (L.) Sweet., *Phaseolus coccineus* L. Вказані відмінні ознаки за видами. Дані за морфологічними ознаками квіток доповнюють опис інтродукованих видів рослин.

Одним із шляхів розширення видового асортименту рослин для вертикального озеленення є залучення інтродуцентів із групи однорічних декоративних ліан, зокрема видів родини *Fabaceae* та подальша селекційна робота з ними. В інтродукційній і селекційній роботі з видами однієї родини важливим аспектом досліджень є вивчення порівняльної морфологічної будови квіток, що дозволить виявити ознаки для створення селекційних програм. Крім того, будова квіток в умовах інтродукції дають можливість оцінити стан і готовність рослин до репродуктивного процесу, що свідчить про адаптацію рослин до нових ґрунтово-кліматичних умов [1, 3]. Тому метою нашого дослідження було описати та порівняти морфологічну будову квітки декоративних ліан родини *Fabaceae*.

Предметом досліджень були квітки 3 видів: *L. odoratus*, *L. purpureus*, *P. coccineus*, інтродукованих в Національному ботанічному саду ім. М.М. Гришка НАН України.

У роботі використовували середньовікові генеративні рослини, вивчення яких проводили в лабораторних умовах з допомогою мікроскопа МБС-9 (8х, 7х) і електронного штангенциркуля. Морфологічний опис елементів квіток наведено у відповідності з атласами [2, 5, 6].

У рослин видів *L. odoratus*, *L. purpureus* та *P. coccineus* квітки зібрані у малоквіткову (1–3) та багатоквіткову (>12) китицю, відповідно. Кисть гола, у *P. coccineus* її верхівка відкрита, а у рослин інших двох видів – закрита. Квітки у суцвітті відкриваються акропетально. Довжина кисті у *L. odoratus* 5–7 см, *P. coccineus* – 7–10 см, *L. purpureus* – 12–20 см. У рослин *L. purpureus* квітки в кисті розташовані мутовчасто, у *P. coccineus* – попарно, супротивно, а у рослин *L. odoratus* – по чергово. Суцвіття двостатеве. Кисть *L. purpureus* та *P. coccineus* займає на стеблі бокове положення, а у рослин *L. odoratus* – поникле. Форма китиці зонтикоподібна (*P. coccineus*), веретеноподібна (*L. purpureus*) та поникла (*L. odoratus*).

Квітка повна, двостатева, зигоморфна. Частини квітки зрослі між собою тангенціально. Квітка пентамерна, її елементи розташовані на квітколожі поліциклічно. Квіткова брунька веретеноподібна у *L. purpureus* та яйцеподібна у рослин інших видів. Верхівка бруньки загострена, поверхня гола (у *P. coccineus* шорстка), блискача, забарвлення буре у рослин *L. purpureus*,

вишнево-зелене – у рослин *P. coccineus* та зелене – у рослин *L. odoratus*. Листозмикання покривів квітки черепитчасто-подібне низхідне.

Квітконіжки окремої квітки короткі (*L. purpureus*) або рівні з квіткою (*P. coccineus*, *L. odoratus*), зчленовані з основою квітконоса, а в просторі займають відхилене положення. Квітконіжки усього суцвіття між собою рівні. Поверхня останніх гладенька, має ледь помітне опушення.

Квітколоже випукле. Чашечка зрослолиста, тризубцева, підматочкова, притиснена до віночка, сплюснена, не опадаюча, її поверхня гола та злегка ребриста. Віночок має п'ять пелюсток: два нижніх зрощених в нижній частині, утворюють човник, два бічних – весла і верхній – вітрило.

Всередині закритого човника знаходиться колонка квітки, що складається з дев'яти зрощених основами тичинкових ниток однакової довжини (табл.1).

Таблиця 1.

Морфометрична характеристика квіток декоративних ліан
родини Fabaceae, мм

Ознака	Види		
	<i>Lablab purpureus</i>	<i>Phaseolus coccineus</i>	<i>Lathyrus odoratus</i>
Квітконіжка -довжина (мм)	4,0±1,0	20,0±5,1	78,2±15,6
Чашолистки -довжина (мм) -ширина (мм)			8,8±1,4 4,5±0,4
Пелюстки -довжина (мм) -ширина (мм)	24,8±2,1 28,3±2,5	22,4±2,2 27,6±1,9	27,7±2,4 30,9±7,5
Тичинкова нитка -висота (мм) -діаметр (мм)	8,4±0,6 0,9±0,2	7,8±0,5 0,8±0,1	10,2±1,6 0,3±0,1
Пиляк -довжина (мм) -ширина	3,2±0,3 1,1±0,1	2,9±0,2 1,1±0,1	1,5±0,1 0,4±0,1
Стовпчик маточки -висота (мм) -діаметр (мм)	6,2±0,1 1,0±0,1	6,1±0,4 1,0±0,1	7,8±0,7 1,9±0,2
Приймочка маточки -довжина (мм) -діаметр (мм)	1,3±0,2	1,2±0,2	7,1±0,5 0,8±0,3

Вони утворюють жолобок з вільними верхніми краями, в якому розташовується маточка. Щілина між краями жолобка прикривається десятою вільною тичинкою. В закритій квітці, готовій до запліднення, колонка знаходиться в напруженому стані і утримується захисним апаратом квітки – рогоподібними відростками пелюсткових весел, які заглиблюються біля основи колонки [4].

Забарвлення віночка однотипне: фіолетове (*L. purpureus*), червоне (*P. coccineus*), та різних відтінків залежно від сорту (*L. odoratus*).

Описані морфологічні ознаки квітки інтродукованих видів родини *Fabaceae* доповнюють їх описову характеристику. У досліджуваних рослин

квітки добре розвинені, що свідчить про готовність їх до репродуктивного процесу.

Література

1. *Гайдаржи М., Зуєва О.* Біологія цвітіння деяких представників родини Vitaceae // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Інтродукція та збереження рослинного різноманіття. – 2011. – №29. – С.18 – 20.
2. Ілюстрований довідник з морфології квіткових рослин. Навчально-методичний посібник. Видання друге, виправлене й доповнене / *С.М. Зиман, С.Л. Мосякін, Д.М. Гродзинський, О.В. Булах, Н.Г. Дремлюга.* – Київ: Фітосоціоцентр, 2012. – 176 с.
3. *Костирко Д.Р.* Итоги интродукции лиан в Донбасс / Д.Р. Костирко. – Донецк: Норд компьютер, 2006. – 350 с.
4. *Поддубная-Арнольди В.А.* Характеристика семейств покрытосеменных растений по цитозембриологическим признакам / Отв. ред. Н.В. Цицин. М., 1982. – 352 с.
5. *Федоров А.Л., Артюшенко З.Т.* Атлас по описательной морфологии высших растений. Цветок. – Л.: Наука, 1975. – 352.
6. *Федоров А.А., Артюшенко З.Т.* Атлас по описательной морфологии высших растений. Соцветие. – Л.: Наука, 1979. – 295.

www.institut-zerna.com

